



STORTINGET

Innst. 110 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:7 S (2017–2018)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Heidi Greni, Willfred Nordlund og Ole André Myhrvold om å styrke finansieringsordningene for etablering av sykehjem, omsorgsboliger og dagaktivitetstilbud

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sørge for at investerings-tilskuddet til heldøgns sykehjems- og omsorgsboliger likebehandler nybygg og oppgradering og modernisering av eksisterende bygningsmasse.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve tilskuddssatsene for etablering og drift av dagaktivitetsplasser til 50 prosent.»

Investerings-tilskudd til sykehjem og heldøgns omsorgsboliger

Forslagsstillerne viser til at tilskuddsordningen for sykehjem og omsorgsboliger fra 2014 i gjennomsnitt dekker 50 prosent av anleggskostnadene (45 prosent til omsorgsbolig og 55 prosent til sykehjem). I statsbudsjettet for 2017 gjorde regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet med støttepartiene Kristelig Folkeparti og Venstre endringer i ordningen for investerings-tilskudd til omsorgsboliger og sykehjem, og fra 2021 vil det være krav om netto tilvekst for å få tildelt tilskudd. Denne ordningen skal gradvis innføres i 2017, 2018,

2019 og 2020. Om lag 20 prosent av tilsagnsrammen i 2017 skal forbeholdes plasser som gir netto tilvekst. Denne andelen skal økes til henholdsvis 40, 60 og 80 prosent de neste årene.

Forslagsstillerne mener kommunenes rammebetingelser må tilrettelegges for både å utvikle eksisterende bygningsmasse og å etablere ny. Behovet for nye plasser når de eldres andel av befolkningen øker, vil være stort. Disse plassene vil også kreve rehabilitering og vedlikehold. Forslagsstillerne mener derfor at Stortinget må sørge for å sette kommunene i stand til både å etablere det nødvendige antall nye plasser og å rehabiliterer og videreutvikle de eksisterende plassene. Det er etter forslagsstillerens syn samfunnsøkonomisk uklokt å straffe kommuner økonomisk når de velger å rehabiliterer og oppgradere bygg.

Etablering og drift av dagaktivitetstilbud

Forslagsstillerne mener at det å etablere dagtilbud for hjemmeboende personer med demens må sees på som en del av behandlingen av sykdommen og som et tiltak som kan bidra til å utsette behov for institusjons-plass. Dagaktivitetstilbudene avlaster også pårørende. Stortinget har vedtatt at kommunene skal ha plikt til å gi et dagaktivitetstilbud til mennesker med demens, og at dette skal være på plass innen 2020. Tilskuddet er utnyttet i mindre grad enn forutsatt. Behovet er 9 200 plasser, mens det ved utgangen av 2016 var 2 984 plasser i drift. I 2017 er det lagt til rette for 750 flere plasser. Ved full utnyttelse av rammen for 2017 gjenstår det et antatt behov for 5 466 flere plasser fram til 2020.

Tilskuddet fra staten skal dekke utgifter knyttet til den daglige driften av dagaktivitetstilbudet, og dekker i gjennomsnitt ca. 30 prosent av kostnadene for etable-

ring og drift av en dagaktivitetsplass. Satsen per år er i 2017 73 260 kroner for en hel plass.

Forslagsstillerne mener at utbyggingstakten til nå innebærer at man vil være langt unna målet om at alle hjemmeboende personer med demens som har behov for et dagaktivitetstilbud, får et slikt tilbud innen januar 2020. Det er derfor avgjørende at det gjøres forbedringer i finansieringsordningen. Forslagsstillerne mener at tilskuddet til etablering og drift av dagaktivitetsplasser bør heves til 50 prosent.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tore Hagebakken, Siv Henriette Jacobsen, Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre, Torill Eidsheim, Erlend Larsen, Sveinung Stensland og Marianne Synnes, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Jan Steinar Engeli Johansen, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Sosialistisk Venstreparti, Sheida Sangtarash, fra Kristelig Folkeparti, lederen Olaug V. Bollestad, og fra Venstre, Kari-Lise Rørvik, viser til representantforslaget.

Investeringsstilskudd til heldøgns sykehjems- og omsorgsboliger

Komiteen viser til at den første tilskuddsordningen for etablering av sykehjem og omsorgsboliger ble etablert i 1994 (Rapport 1998, Riksrevisjonen). Formålet med ordningen har i alle år vært å bidra til et økt tilbud av omsorgsboliger og sykehjemsplasser, samt å bidra til bedre kvalitet, blant annet gjennom enerom og mer funksjonell utforming av bygg. Tilskuddet har vært benyttet til nybygging og ombygging/modernisering av eksisterende sykehjemsplasser og boliger, i hovedsak innenfor eldreomsorgen, men også til omsorgsboliger for andre av kommunens innbyggere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser videre til at regjeringen i statsbudsjettet for 2017 foreslo en omlegging av investeringsstilskuddet fra 2020–2021, til kun å gjelde plasser som gir netto tilvekst av heldøgns-plasser.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at dette var med bakgrunn i konklusjoner og funn i undersøkelser gjennomført av KS med bistand fra SSB, presentert i rapporten «Rom i om-

sorg» fra mai 2016. Rapporten sannsynliggjør behov for flere plasser for å møte fremtidens behov.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, mener investeringsstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser må gjelde både rehabilitering og nybygg av plasser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter ikke regjeringens omlegging av ordningen, og er sterkt kritiske til at tilskuddet nå kun skal ytes til nye plasser. Disse medlemmer merker seg at statsråden henviser til tallene fra Husbanken, som viser at 58 prosent av tilsagnene som er gitt i 2017, går til plasser som gir netto tilvekst av sykehjemsplasser. Disse medlemmer mener dette taler for at dagens ordning fungerer godt. Tilskudd til både nybygg og renovasjon av sykehjemsplasser sørger for likeverdighet i tjenestetilbudet til innbyggerne. Disse medlemmer vil ikke bidra til en utvikling der noen av innbyggerne bor i toppmoderne sykehjem tilpasset framtidens omsorgstjenester, mens andre kun får tilbud om gamle, slitte og uhensiktsmessige beboerrom.

Disse medlemmer er bekymret for at ressursene nå bindes opp i løsninger som ikke svarer på framtidige behov. Disse medlemmer mener at ressursene må være innrettet på å ivareta hele «omsorgstrappa», med større vekt på hjemmebaserte tjenester, fleksible omsorgsboliger og moderne sykehjem, der god bruk av velferdsteknologi kan understøtte eldre menneskers selvstendighet.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener at en moderne helse- og omsorgstjeneste vil kreve løpende vedlikehold, rehabilitering og oppgradering av heldøgns omsorgsplasser i sykehjem og omsorgsboliger.

Komiteen merker seg også at forslagsstillerne viser til KS' uttalelse i forbindelse med Rambøll-rapporten fra februar 2017, om at kommunene er ulike og må kunne bruke ordningene fleksibelt, både til kapasitetsøkning og til kvalitetsforbedring.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen har som mål å sikre landets innbyggere et helse- og omsorgstilbud som er helhetlig, sammenhengende og tilpasset den enkeltes behov. Disse medlemmer er samtidig innforstått med at den fremtidige omsorgstjenesten utfordrer dagens helse- og omsorgstjenestetenkning. Flere eldre ønsker å bo hjemme og leve aktive og selvstendige liv med tilpassede tjenester. Dette tar denne regjeringen på alvor. Gjennom Meld. St. 26 (2014–2015) Primærhelsemeldingen, Demensplan

2020 og Omsorg 2020 har regjeringen pekt ut retningen og arbeider nå med fortsettelsen. For å innhente viktig kunnskap om effekten av nye arbeidsformer, arbeidsdeling og endringer i organisering og kostnader, planlegges det i 2018 oppstart av piloter med primærhelseteam, oppfølgingsteam og en pilot på legefeltet.

Disse medlemmer merker seg at det har skjedd et taktskifte i kommunenes søknader om tilskudd, og at antallet plasser med innvilget tilskudd per år i snitt er bortimot doblet under denne regjeringen. Likevel viser statistikk fra SSB at det bygges for få nye plasser sett i forhold til prognoser om fremtidig behov. Dette ønsker regjeringen at staten skal ta mer ansvar for. Derfor er den statlige tilskuddsordningen bedret. Med dette som bakgrunn har stortingsflertallet vedtatt å endre kriteriene for fremtidens investeringstilskuddsordning til å kun gjelde prosjekter med netto tilvekst av heldøgnsomsorgsplasser. Den nye ordningen innføres gradvis frem til 2021, slik at de kommunene som etter ordningens ti års varighet fortsatt ikke har søkt om investeringstilskudd til rehabilitering av sine sykehjem og omsorgsboliger, kan få en mulighet til dette. Viktigst blir det likevel at kommunene planlegger slik at de til enhver tid har ledige omsorgsplasser til sine eldre og omsorgstrengende ved behov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser også til at forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenester videreføres. Forsøket ble satt i verk 1. mai 2016 og har som mål å gi økt likebehandling på tvers av kommunegrenser, samt å gi riktigere behovsdekning, og vil således gi nyttige erfaringer i utvikling av tjenestene. Virkemidlene er nasjonale tildelingskriterier og statlig finansiering. Forsøket skal vare i tre år, og seks kommuner deltar. Forsøket følges opp og evalueres.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser videre til at digitalisering og IKT står høyt på agendaen i helse- og omsorgssektoren. Evalueringsrapporter viser at velferdsteknologi gir store gevinster når det brukes riktig, f.eks. økt mestring, som igjen gir redusert behov for hjemmetjenester og utsetter behovet for institusjonsplass. I 2017 har nasjonalt program for velferdsteknologi, eller trygghetsteknologi som regjeringen har valgt å kalle disse hjelpemidlene, vært prøvd ut i bortimot 200 kommuner. Arbeidet med å integrere teknologi som fallsensorer, elektroniske dørlåser, trygghetsalarmer m.m. i de kommunale helse- og omsorgstjenestene videreføres i 2018.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at dette forslaget handler om finansieringsordningene for etablering av sykehjem, omsorgsboliger og dagaktivitetstilbud. Disse medlemmer minner om at KS ikke har ønsket regjeringens omlegging av finansieringsordningen for etablering av sykehjem og omsorgsboliger, og at tilskuddsordningen for dagaktivitetstilbud over flere år ikke har blitt brukt opp. Forsøk med primærhelseteam, oppfølgingsteam, legevaktspilot, statlig finansiering av eldreomsorgen og integreringen av teknologi som her tas opp, er ikke et svar på kommunenes tilbakemelding om at tilskuddsordningene ikke er gode nok.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at kartlegging som kommunenes interesseorganisasjon KS har fått gjort, viser at omtrent halvparten av eldreboliger og plasser til heldøgns omsorg i norske kommuner har en brukbar tilstand. Videre viser kostnadsberegningene at det vil koste kommunene omtrent 37 mrd. kroner å modernisere resterende bygningsmasse som brukes til heldøgns omsorg, til et tilfredsstillende, funksjonelt nivå (KS, Rambøll, februar 2017). Anslagene baserer seg på at det på landsbasis er omtrent 13 300 omsorgsboliger og 24 000 institusjonsplasser som er oppført før 1998, og som i dag inngår i heldøgns omsorg. Tall fra Husbanken viser at det i perioden fra 2008 til 31. oktober 2016 er gitt tilsagn om tilskudd til 13 494 heldøgns omsorgsplasser. Av disse er 5 790 plasser registrert med tiltak som gjelder renovering og utskifting (ifølge helse- og omsorgsminister Bent Høie i Stortingets spørretime 16. november 2016). Disse medlemmer mener tallene viser at det er stort behov for midler til dette formålet. Disse medlemmer viser til at behovene i eldreomsorgen er ulike i ulike kommuner. Flere steder vil en oppgradering og endret bruk av eksisterende bygningsmasse være like påkrevet som etablering av flere heldøgns sykehjems- og omsorgsplasser. Disse medlemmer viser til at kravene til bygningsstandarder endrer seg over tid, og at behovet for oppgradering og modernisering av eksisterende bygg aldri vil ta slutt. Disse medlemmer mener det må legges til rette for utforming av bygg i tråd med faglig utvikling og tjenestenes behov. Dette vil bidra til kommunenes mulighet til å bedre kvaliteten i eldreomsorgen. Disse medlemmer viser også til at manglende fleksibilitet vil gjøre ordningen mer tilpasset noen kommuner enn andre. Kommuner med god dekning av sykehjems- og omsorgsplasser vil komme dårligere ut enn kommuner uten dette. Disse medlemmer viser til at det er behov for å bygge flere heldøgns omsorgsplasser, i tråd med behovsanslaget på om lag 22 000 flere slike plasser fram mot 2030 (KS, 2016). Disse medlemmer mener tilskuddsordningen både må ta

høyde for dette, og for behovet for oppgradering og modernisering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at investeringstilskuddet til sykehjem og heldøgns omsorgsboliger likebehandler nybygg og oppgradering og modernisering av eksisterende bygningsmasse.»

Dobbeltrom på sykehjem

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, mener det er uverdig å tvinge eldre til å bo på dobbeltrom mot sin vilje. Flertallet mener alle som har rett på sykehjemsplass, skal få enerom om de ønsker det.

Flertallet viser til omleggingen av investeringstilskuddet for omsorgsplasser slik at det kun skal gis støtte til netto tilvekst av plasser. Å omgjøre et dobbeltrom til to enkeltrum gir ikke netto tilvekst av plasser. Regjeringens omlegging kutter dermed penger fra omgjøring av dobbeltrom til enkeltrum. Flertallet viser til at det fortsatt er mange kommuner i Norge som har mindre enn 80 prosent enkeltrum, og som dermed fortsatt har stort behov for flere enkeltrum.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener primært at omleggingen av investeringstilskuddet må stanses. Sekundært mener disse medlemmer det er spesielt viktig å stoppe omleggingen som kutter støtten som gjør at kommunene kan få flere enerom i stedet for dobbeltrom.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen inkludere omgjøring av dobbeltrom til enkeltrum i investeringstilskuddet til sykehjem og heldøgns omsorgsboliger.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2018 der det foreslås sanksjoner mot kommuner som fortsatt tvinger eldre til å bo på dobbeltrom mot sin vilje.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener også at det er uverdig å tvinge eldre til å bo på dobbeltrom mot sin vilje, og anbefaler at alle som har rett på langtids plass i sykehjem skal få enerom. Disse medlemmer viser videre til at Stortinget ved behandling av statsbud-

sjetten for 2014 vedtok å innføre redusert egenandel for beboere på langtidsopphold i kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner som mot sin vilje bor på dobbeltrom. Motivasjonen for å innføre redusert egenandel var todelt. På den ene siden skulle det fungere som motivasjon for kommunen for videre utbygging av enerom, på den andre siden skulle det gi kompensasjon til beboere som ikke fikk den bokvalitet som kreves av et moderne sykehjem i dag. Disse medlemmer viser videre til at i 2016 var 97,6 prosent av rommene i kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner enerom. De kommunene som ikke har full eneromsdekning pr. i dag, har fortsatt full mulighet til å søke investeringstilskudd til ombygging eller nybygging.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener eldre som tvinges til å bo på dobbeltrom ikke kun fortjener en økonomisk rabatt, slik regjeringen gir. De fortjener å få privatlivet sitt tilbake.

Dette medlem viser til at det fram til i dag har vært mulig å søke investeringstilskudd for ombygging eller nybygging for å sikre at flere får enkeltrum i stedet for dobbeltrom. Denne muligheten som medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til i sin merknad, er muligheten de nå fjerner om de gjennomfører den foreslåtte endringen av investeringstilskuddet slik at kun netto tilvekst av plasser får støtte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det i Meld. St. 29 (2012–2013) Morgensdagens omsorg ble varslet utredning av om heldøgnskravet i tilskuddordningen kunne tilpasses, slik at det ga rom for å gi tilskudd til trygghetsboliger. Mange kan trenge et tilrettelagt botilbud uten å trenge tjenester hele døgnet. Trygghetsboliger gir beboerne mulighet til å få dekket ulike behov for praktisk tilrettelegging og kan gjerne bygges i tilknytning til andre aktivitets- og møteplasser for eldre. Formålet er å gi trygghet, aktivitet og sosialt samvær. Dette medlem viser til følgende merknad i Innst. 477 S (2012–2013):

«Komiteen mener det er fornuftig og ønskelig at ordningen vurderes utvidet til å omhandle utbygging av trygghetsboliger og ikke bare tilbud for heldøgns omsorgstjenester.»

Dette medlem ber om at regjeringen på egnet vis følger opp Meld. St. 29 (2012–2013), jf. Innst. 447 S (2012–2013), på dette punktet.

Dette medlem viser til at ordningen for investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger også omfatter boliger for barn med funksjonsnedsettelse. Dette medlem mener det er behov for å innrette tilskuddet overfor denne gruppen slik at det bedre treffer formålet enn i dag. Boliger barn skal bo i, bør ligne mest

mulig et hjem og skal ikke være et sykehjem eller institusjonspreget.

Etablering og drift av dagaktivitetsplasser

Komiteen viser videre til at tilskuddsordningen for dagaktivitetstilbud til personer med demens er av noe nyere dato, og ble som en del av Demensplan 2015 etablert i 2012. Dagaktivitetstilbud skal stimulere og aktivisere hjemmeboende personer med demens, gi gode opplevelser og meningsfulle hverdager. I tillegg skal det bidra til nødvendig avlastning for de nærmeste pårørende.

Komiteen viser til at det i folkehelse rapporten for 2015 antas at ca. 1,4 prosent av befolkningen i Norge lider av demens, og at det forventes en fordobling i forekomst av demens frem mot år 2050.

Komiteen viser til at dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens kan utsette behovet for institusjonsplass.

Dagaktivitetstilbudene avlastet også pårørende. Komiteen viser til at Stortinget har vedtatt at kommunene skal ha plikt til å gi et dagaktivitetstilbud til mennesker med demens, og at dette skal være på plass innen 2020. Tilskuddsordningen for etablering og drift av dagaktivitetsplasser er utnyttet i mindre grad enn forutsatt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til uttalelse fra helse- og omsorgsminister Bent Høie av 8. november 2017 om at da tilskuddet ble etablert i 2012, ble det anslått et behov for 9 200 plasser, og videre at Helse- og omsorgsdepartementet gjennom budsjettforslag for 2012 til 2018 har lagt til rette for i overkant av til sammen 8 300 plasser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det er stor forskjell på hva det er lagt til rette for gjennom budsjettet, og hvor mange plasser som faktisk er i drift. Ved utgangen av 2016 var det i hele Norge knapt 3 000 dagaktivitetsplasser i drift, altså under en tredjedel av hva som er regjeringens estimerte behov på 9 200 plasser (se for eksempel Dokument 15:271 (2015–2016)). Midler har blitt stående ubrukt fordi tilskuddsordningen ikke oppfattes som god nok av kommunene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at tilskuddet til dagaktivitetsplasser for hjemmeboende personer med demens ble opprettet av den rød-grønne regjeringen i 2012, og er glade for at mange kommuner tilbyr mennesker med demens et verdifullt og sosialt aktivitetstilbud, samtidig som pårø-

rende får nødvendig avlastning. Disse medlemmer er imidlertid bekymret for at utbyggingen av dagaktivitetstilbud for mennesker med demens går for sakte, og vil derfor øke tilskuddet fra staten for å stimulere til raskere utbygging av tilbudet i kommunene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at behovet er 9 200 plasser, mens det ved utgangen av 2016 var 2 984 plasser i drift. I 2017 er det lagt til rette for 750 flere plasser. Ved full utnyttelse av rammen for 2017 gjenstår det et antatt behov for 5 466 flere plasser fram til 2020. Tilskuddet dekker i gjennomsnitt ca. 30 prosent av kostnadene for etablering og drift av en dagaktivitetsplass. Flertallet understreker at utbyggingstakten til nå innebærer at man vil være langt unna målet om at alle hjemmeboende personer med demens som har behov for et dagaktivitetstilbud, får et slikt tilbud innen januar 2020. Flertallet mener det derfor er avgjørende at det gjøres forbedringer i finansieringsordningen.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve tilskuddssatsene for etablering og drift av dagaktivitetsplasser til 50 prosent.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at denne regjeringen er opptatt av å bedre demensomsorgen, og har i den anledning lagt til rette for økt dag- og aktivitetstilbud for mennesker med demens. Aktivitetstilbud gir mening, mestring og gode opplevelser for den enkelte og bidrar til å forhindre eller utsette institusjonsinnleggelse.

Disse medlemmer er kjent med at tilskuddsordningen frem til nå dessverre har vært utnyttet i mindre omfang enn forutsatt, men forventer en økning i antall søknader frem mot 2020, hvor ordningen blir lovfestet.

Videre viser disse medlemmer til at kommunene i dag har sterke økonomiske insentiver til å bygge ut dagtilbud til demente, da dette kan bidra til å utsette bruk av dyre tjenester og avlaste pårørende, i tillegg til å gi bedre livskvalitet til brukere. Regjeringen har i denne forbindelse vurdert at det ikke er behov for å øke tilskuddssatsen for å stimulere til raskere oppbygging av dagaktivitetstilbudet for hjemmeboende personer med demens, jf. omtale i Prop. 1 S (2017–2018) Helse- og omsorgsdepartementet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen inkludere omgjøring av dobbeltrom til enkeltrom i investeringstilskuddet til sykehjem og heldøgns omsorgsboliger.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at investeringstilskuddet til sykehjem og heldøgns omsorgsboliger likebehandler nybygg og oppgradering og modernisering av eksisterende bygningsmasse.

II

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve tilskuddssatsene for etablering og drift av dagaktivitetsplasser til 50 prosent.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 30. januar 2018

Olaug V. Bollestad

leder

Bård Hoksrud

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet ved statsråd Bent Høie til helse- og omsorgskomiteen, datert 9. november 2017****Dokument 8:7 S (2017-2018) - Representantforslag om å styrke finansieringsordningene for etablering av sykehjem, omsorgsboliger og dagaktivitetstilbud**

Det vises til brev datert 24. oktober 2017 fra Helse- og omsorgskomiteen der komiteen ber om min uttalelse vedrørende ovennevnte representantforslag. De konkrete forslagene er som følger:

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at investerings-tilskuddet til heldøgns sykehjems- og omsorgsboliger likebehandler nybygg og oppgradering og modernisering av eksisterende bygningsmasse.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve tilskuddssatsene for etablering og drift av dagaktivitetsplasser til 50 prosent.

Investerings-tilskuddet til heldøgns omsorgsplasser

Regjeringen foreslo i statsbudsjettet for 2017 en omlegging av investerings-tilskuddet fra 2021 til kun å omfatte plasser som gir netto tilvekst. Dette sluttet et flertall på Stortinget seg til i budsjettbehandlingen før jul 2016. Denne beslutningen står fast.

Regjeringen har i de fire siste årene prioritert en høyere sats og en høyere ramme for investerings-tilskudd enn hva tidligere regjeringer har gjort, og det har vært en høy aktivitet fra kommunenes side de siste fire årene. Om lag 55 000 plasser er byttet ut og renovert gjennom handlingsplanen for eldreomsorgen som gjaldt for perioden 1997-2003 og gjennom investerings-tilskuddet til heldøgns omsorgsplasser innført i 2008.

Denne regjeringen mener at vi ikke har hatt tilstrekkelig god kunnskap om behovene framover, om kommunenes planer og om tilstanden på eksisterende bygg. Vi har derfor tatt initiativ, i samarbeid med KS, til en rekke utredninger for å få ny og oppdatert kunnskap. Vi har nå et bedre kunnskapsgrunnlag for å fatte beslutninger enn tidligere.

I mai i 2016 ble det presentert arbeider utført av SSB og KS om behovene framover. Tilsvarende undersøkelse utført av KS ble også presentert våren 2017. Undersøkelsene viser at selv om det er usikkerhet om framtiden, vil det med all sannsynlighet bli flere brukere med behov for heldøgns omsorgstjenester i årene framover. Rapporten Rom i omsorg som ble behandlet på konsultasjonsmøtet med KS i oktober 2016 sannsynliggjør behov for flere plasser fram mot 2030. Dette må vi ta hensyn til gjennom virkemiddelapparatet vi har tilgjengelig. Investerings-tilskuddet må bidra til at det bygges flere plasser for å møte framtidens behov. Derfor foreslo re-

gjeringen en omlegging av ordningen fra 2021 som Stortinget vedtok.

Rambøllrapporten "Boliger til pleie- og omsorgsformål – levetid og egnethet", som er et resultat av samarbeidet mellom KS og Helse- og omsorgsdepartementet, viser at det fortsatt er rehabiliterings- og fornyingsbehov i norske kommuner knyttet til omsorgsbygg. Dette tar regjeringen på alvor. Av den grunn har vi hatt tilskuddsordninger som stimulerer til renovering og utskifting siden 1997. Kommunene har slikt sett hatt rikelig med tid til å skifte ut og renovere eksisterende byggingmasse. Regjeringen har heller ikke foreslått at kravene til netto tilvekst innføres umiddelbart. Vi har lagt opp til en overgangsperiode på 4 år som følger kommunenes økonomiplanperiode. I denne overgangsperioden kan det søkes om investerings-tilskudd også til renovering og utskifting av eksisterende byggingmasse. Jeg vil oppfordre kommunene til å benytte denne overgangsperioden til å ta unna rehabiliterings- og fornyelsesbehov.

Kommunene som har fått tilsagn om investerings-tilskudd har allerede begynt å bygge flere plasser. Tall fra Husbanken så langt for 2017, viser at 58 pst. av tilsagnene som er innvilget har gått til plasser som gir netto tilvekst. I tråd med utviklingen så langt i 2017, mener jeg det etter overgangsperioden er viktigst at nasjonale virkemidler stimulerer til at det bygges flere plasser. Fra 2021 må kommunene bruke de ordinære rammene til oppgraderinger slik det også er lagt opp til gjennom inntektssystemet.

Jeg har ellers også sagt at regjeringen vil følge situasjonen utover i 2018 nøye og kontinuerlig vurdere behovet for å justere årets ramme, slik vi også gjorde det i 2017.

Regjeringen lytter til kommunenes behov. Like fullt må vi erkjenne at tilskuddet må brukes til å dekke brukernes behov. Det betyr at vi må få flere tilbud om heldøgns omsorg der ute. Det skal investerings-tilskuddet stimulere til.

Dagaktivitetstilskuddet

I vedtak nr. 108.27 (2016-2017), 5. desember 2016 ber Stortinget regjeringen vurdere tiltak for å stimulere til en raskere oppbygging av dagtilbudet for demente innen lovkravet trer i kraft fra 2020.

Det ble i 2012 opprettet et øremerket tilskudd for å stimulere kommunene til oppbygging av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Målet med tilskuddsordningen er å bygge opp tilrettelagte

dagaktivitetsplasser til hjemmeboende personer med demens. Tilskuddet er fleksibelt, og kommunene står fritt til å utvikle tiltak som samsvarer med brukernes behov.

Å bygge opp tilrettelagte dagaktivitetsplasser til hjemmeboende personer med demens er i utgangspunktet et kommunalt ansvar. Kommunene har allerede i dag sterke økonomiske insentiver til å bygge opp dagaktivitetstilbud for personer med demens. Undersøkelser gir klare indikasjoner på at dagaktivitetstilbud kan utsette innleggelser i sykehjem og/eller sykehus. Videre viser annen forskning at personer med demens som deltar i dagtilbud har høyere score på livskvalitet enn personer med demens som ikke mottar et slikt tilbud. Samtidig er det påvist at det å være omsorgsgiver til en person med demens øker risikoen for å pådra seg problemer og helseskader. Dagtilbud kan bidra til å avlaste pårørende.

Da tilskuddet ble opprettet i 2012 ble det anslått et behov for 9 200 plasser. Med forslag for 2018 på ytterligere 350 flere plasser i Prop 1 S. (2017–2018), har Helse- og omsorgsdepartementet gjennom sine budsjettframlegg fra og med 2012 lagt til rette for opprettelse av i overkant til sammen 8 300 plasser.

Jeg mener at at dagens tilskudd sammenholdt med at Stortinget har varslet en plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens fra 2020, samlet gir kommunene gode insentiver for å bygge ut tilbudet.